

KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI ORQALI OMMAVIY SPORTNI RIVOJLANTIRISH

Muratov Nodir Xujamqulovich

Annotatsiya: Mazkur tezisda kichik biznes subyektlarining ommaviy sportni rivojlantirishdagi o'rni va ahamiyati yoritilgan. Unda kichik tadbirkorlik vakillarining sport infratuzilmasini yaratish, sport xizmatlari ko'rsatish va aholining jismoniy faolligini oshirishdagi hissasi chuqur tahlil qilingan. Shuningdek, davlat-xususiy sheriklik, innovatsion xizmatlar, mahalliy ehtiyojlarga mos yondashuv kabi jihatlar asosida kichik biznesning sport sohasida qanday strategik imkoniyatlarga ega ekani ko'rsatilgan. Muammo va takliflar orqali ushbu faoliyatni yanada rivojlantirish yo'nalishlari belgilab berilgan.

Kalit so'zlar: kichik biznes, ommaviy sport, sport infratuzilmasi, tadbirkorlik, sog'lom turmush, davlat-xususiy sheriklik, sport xizmatlari, innovatsiya.

Bugungi globallashuv va urbanizatsiya jarayonlari fonida ommaviy sport inson salomatligini mustahkamlash, jamiyatda sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish va ijtimoiy faollikni oshirishda muhim rol o'ynaydi. Shu bilan birga, sport sohasi endilikda nafaqat madaniy yoki ijtimoiy hodisa, balki iqtisodiy taraqqiyotning kuchli omiliga aylanib bormoqda. Ommaviy sportni rivojlantirish, ayniqsa, jamiyatning barcha qatlamlariga sport faoliyatini olib kirish, aholining jismoniy faolligini oshirish orqali sog'lom muhitni shakllantirish, buning natijasida esa tibbiy xarajatlarni kamaytirish, mehnat unumdorligini oshirish kabilar bilan bevosita bog'liq. Aynan shu nuqtai nazardan kelib chiqqan holda, kichik biznes subyektlarining ushbu jarayondagi o'rni va ulushi ortib bormoqda. Kichik tadbirkorlik subyektlari ko'pincha lokal miqyosda harakat qilgan holda, mahalliy jamoalarning ehtiyojlariga mos ravishda sport infratuzilmasini yaratish, sport xizmatlari ko'rsatish va ixtisoslashgan sport mahsulotlarini taqdim etish orqali ommaviy sportga sezilarli hissa qo'shmoqda.

Masalan, kichik biznes doirasida ochilgan fitnes klublar, aerobika studiyalari, yoga markazlari, velosport ijarasi markazlari yoki turli sport anjomlari ijarasi bilan shug'ullanuvchi tadbirkorlik faoliyatlari bugungi kunda nafaqat yirik shaharlarda, balki kichikroq shahar va tuman markazlarida ham aholining sport bilan shug'ullanishiga xizmat qilmoqda. Ushbu xizmatlar, odatda, mos narx siyosati, geografik yaqinlik, moslashuvchan xizmat vaqti va ijtimoiy muhitga uyg'unlashgan yondashuv orqali aholining sportga bo'lgan qiziqishini rag'batlantiradi. Shu jihatdan kichik biznes subyektlari aholining sport faoliyatini tashkil etishda davlat sport tashkilotlari bilan bir qatorda faol ishtirok etayotgan muhim ijtimoiy institut sifatida qaralmoqda.

Bundan tashqari, kichik biznes faqatgina sport xizmatlarini emas, balki sport anjomlari, maxsus kiyimlar, ovqatlanish mahsulotlari (masalan, sportchilarga mo'ljallangan parhezli oziq-ovqatlar), aksessuarlar ishlab chiqarish yoki import qilish va sotishda ham faol ishtirok etmoqda. Bu esa mahalliy iqtisodiyotda sportga ixtisoslashgan kichik sanoat tarmog'ining shakllanishiga olib kelmoqda. Shu bilan birga, raqamli iqtisodiyot va axborot texnologiyalarining rivojlanishi kichik biznes vakillariga o'z xizmatlarini onlayn platformalar orqali keng ommaga yetkazish imkonini bermoqda. Masalan, onlayn mashg'ulotlar, mobil ilovalar orqali individual mashq dasturlarini taklif qilish, virtual murabbiylik xizmati ko'rsatish yoki onlayn sport mahsulotlari do'konlari orqali aholining turli ijtimoiy qatlamlariga sportni yaqinlashtirish imkoniyati yaratilmoqda. Ayniqsa, pandemiyadan keyingi davrda bu kabi xizmatlarga bo'lgan talab keskin oshgan bo'lib, kichik biznes subyektlari ushbu bozorni tez va moslashuvchan tarzda egallashga muvaffaq bo'ldilar.

Yana bir muhim jihat shundaki, kichik biznes subyektlari aholining ehtiyojlari va sportga

bo'lgan yondashuvini aniq tahlil qilgan holda innovatsion g'oyalarni tezda amaliyotga joriy qila oladilar. Masalan, bolalar uchun qiziqarli sport o'yinlari asosida mashg'ulotlar dasturi, katta yoshdagilar uchun sog'lomlashtiruvchi mashqlar, ayollar uchun alohida mashg'ulotlar kurslari — bularning barchasi ma'lum bir ijtimoiy guruhga yo'naltirilgan xizmatlar bo'lib, ommaviy sportning keng ommalashuviga xizmat qiladi. Bunday yondashuvlar davlat sport siyosatining universal va markazlashgan yondashuvlariga nisbatan ancha moslashuvchan va ta'sirchan hisoblanadi.

Shuningdek, kichik biznesning ommaviy sportdagi o'rni davlat-xususiy sheriklik modelida ham namoyon bo'lmoqda. Bugungi kunda bir qancha hududlarda mahalliy hokimliklar tomonidan xususiy tadbirkorlik subyektlariga yer ajratilishi, soliq imtiyozlari, kredit yoki grant ajratilishi orqali sport infratuzilmasini yaratishga rag'bat berilmoqda. Bu esa, o'z navbatida, yangi sport maydonchalari, suzish havzalari, sport zallari va boshqa sport obyektlarining soni ortishiga olib kelmoqda. Bu jarayonlarda kichik biznes subyektlari o'z tashabbuslari, innovatsiyalari va resurslarini safarbar etib, nafaqat foyda olish, balki ijtimoiy mas'uliyatni amalga oshirish orqali ham jamiyatda muhim rol o'ynaydi. Aytish joizki, mahalliy miqyosda tashkil etilgan sport tadbirlari, musobaqalar va boshqa jamoaviy faoliyatlar aynan kichik biznes tashabbuslari bilan amalga oshmoqda.

Biroq bu sohada hali yechimini kutayotgan muammolar ham mavjud. Jumladan, kichik biznes vakillarining sport faoliyatini yo'lga qo'yish bo'yicha malaka va tajriba yetishmovchiligi, sport sohasiga oid biznes-rejalarni ishlab chiqish ko'nikmalarining pastligi, moliyaviy resurslarga bo'lgan cheklovlar va sport infratuzilmasiga oid litsenziyalash jarayonlarining murakkabligi kichik tadbirkorlikning ommaviy sportdagi salohiyatidan to'liq foydalanishga to'sqinlik qilmoqda. Shu nuqtai nazardan, sport sohasiga ixtisoslashgan kichik biznes uchun mo'ljallangan maxsus o'quv dasturlari, maslahat markazlari, inkubatsiya loyihalari va davlat dasturlari orqali qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining yo'lga qo'yilishi dolzarb hisoblanadi. Shuningdek, sport bilan bog'liq kichik biznes faoliyatini amalga oshiruvchi shaxslarga soliq yengilliklari, lizing asosida jihozlar bilan ta'minlash, imtiyozli kreditlar ajratish kabi mexanizmlar orqali tizimli yordam ko'rsatish zarur.

Xulosa qilib aytganda, kichik biznes subyektlari ommaviy sportni rivojlantirishda o'ziga xos ko'prik vazifasini bajaradi. Ular aholining turli qatlamlariga yaqin bo'lgan, ehtiyoj va qiziqishlarni yaxshi anglaydigan, moslashuvchan xizmat ko'rsatish qobiliyatiga ega bo'lgan ijtimoiy-iqtisodiy agentlar sifatida sport faoliyatining keng ommalashuviga bevosita xizmat qilmoqda. Bunday faoliyatni tizimli qo'llab-quvvatlash, kichik biznesni sport bilan bog'liq sohalarda faol ishtirok etishga rag'batlantirish orqali nafaqat sog'lom jamiyat barpo etish, balki milliy iqtisodiyotni diversifikatsiyalash, yangi ish o'rinlarini yaratish va ijtimoiy farovonlikka erishish mumkin. Demakki, kelajakda kichik biznesning sport sohasidagi roli yanada ortadi, bu esa O'zbekistonning sog'lom va iqtisodiy jihatdan barqaror jamiyat sari harakatida muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Walker, J., & Smith, L. (2021). *Small Business Models in the Global Sports Industry: Strategies for Growth*. International Journal of Sport Management and Marketing, 16(2), 112–130. <https://doi.org/10.1504/IJSMM.2021.100397>
2. Ismoilov, A., & Tursunova, Z. (2024). *Sport tadbirkorligi va yoshlar imkoniyatlari: O'zbekiston tajribasi*. O'zbekiston Iqtisodiyoti va Innovatsiyalar Jurnali, 8(2), 89–97. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10745638>
3. Mammadov, R., & Aliyeva, N. (2022). *Entrepreneurship in Sports: Trends and Challenges in Developing Countries*. Journal of Sport and Economic Development, 14(3), 245–259. <https://doi.org/10.1016/j.jsed.2022.03.004>

4. Karimova, D. (2023). *Youth Engagement in Sports Business: A New Era of Digital Fitness Entrepreneurship in Central Asia*. Central Asian Journal of Innovations in Business and Management, 5(1), 58–72. <https://doi.org/10.47494/cajibm.v5i1.312>